

Apollon Yhteiskoulun **toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2016** –

Hyväksytty Apollon Yhteiskoulun johtokunnassa 20.9.2016

Sisällys

1. Tasa-arvon käsite ja tasa-arvolaki
2. Yhdenvertaisuuden käsite ja yhdenvertaisuuslaki
3. Tasa-arvon vastakohta on eriarvoisuus
4. Syrjinnän käsite
5. Häirinnän käsite
6. Apollon Yhteiskoulun tasa-arvotyön toimintalinjat
7. Tasa-arvosuunnitelman toteuttaminen Apollon Yhteiskoulussa
8. Tasa-arvon kehittämiskohteet Apollon Yhteiskoulussa kaudella 2016-
9. Tasa-arvosuunnitelman arviointi

1. Tasa-arvon käsite ja tasa-arvolaki

Tasa-arvo tarkoittaa samanarvoisuutta. Kaikilla työpaikoilla, joissa on vähintään 30 työntekijää, on ollut tasa-arvoa koskeva suunnitteluvollisuus vuodesta 1995. Tasa-arvolain (1986) kokonaisuudistus vuonna 2005 toi tämän veloitteen oppilaitoksille. Tasa-arvolain muutos vuonna 2014 toi suunnitteluvolvoitteen kaikille opetuksen ja koulutuksen järjestäjille ja uusi Yhdenvertaisuuslaki (2014) yhdenvertaisuutta koskevan suunnitteluvolvoitteen opetuksen ja koulutuksen järjestäjille.

Tasa-arvolain päämäärä on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. (Tasa-arvolaki 1-3 §)

Tasa-arvolain mukaan opetusta tai koulutusta järjestävän on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla ja naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen ja että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tasa-arvolain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. (Tasa-arvolaki 5 §)

2. Yhdenvertaisuuden käsite ja yhdenvertaisuuslaki

Kun tasa-arvon käsite viittaa arkikielessä useimmin sukupuolten väliseen tasa-arvoon, yhdenvertaisuus laajentaa tasa-arvon käsitettä. Yhdenvertaisuus tarkoittaa perustuslain kuudennessa pykälässä kaikkien kansalaisten tasa-arvoista kohtelua, kaikkien yhdenvertaisuutta lain edessä ja sitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Perustuslaki 6 §)

Yhdenvertaisuuslain (6 §) mukaan koulutuksen järjestäjän on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan, ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi ja huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. (Yhdenvertaisuuslaki 1 §)

Yhdenvertaisuussuunnittelun päämäärä on syrjinnän tunnistaminen, siihen puuttuminen, toiminnan ja käytäntöjen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi, yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteuttaminen ja osallisuuden lisääminen. (Yhdenvertaisuussuunnittelun opas. Sisäasiainministeriö 2010, 14.)

3. Tasa-arvon vastakohta on eriarvoisuus

Tasa-arvon vastakohta on eriarvoisuus. Eriarvoinen kohtelu voi olla syrjintää. Syrjintää on se, kun henkilöä tai ryhmää kohdellaan eri tavoin kuin muita jonkin ominaisuuden perusteella ilman, että kohtelulle on hyväksytty oikeutus.

Syrjintä voi olla tahallista tai tahatonta. Se voi olla suunnitelmallista ja harkittua tai se voi johtua tavoista tai käytännöistä, joihin ei ole kiinnitetty huomiota. On esimerkiksi totuttu puhumaan tai toimimaan tavoilla, jotka loukkaavat, vähättelevät tai sulkevat pois toisia.

Monenlaiset käytännöt ja rakenteet voivat ylläpitää ja tuottaa eriarvoisuutta. Siksi koulun kaikkia käytäntöjä, toimintatapoja ja oppiaineistoja on arvioitava tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta.

Tasa-arvolaisissa mainitut syrjintäperusteet ovat sukupuoli ja sukupuolivähemmistöön kuuluminen. Sen mukaan syrjintää ovat välitön syrjintä, välillinen syrjintä, seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä. (Tasa-arvolaki 7 §)

Yhdenvertaisuuslaissa mainitut syrjintäperusteet ovat ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja muu henkilöön liittyvä syy. (Yhdenvertaisuuslaki 8 §)

Perustuslaissa syrjintä on kielletty kaikilla henkilöön liittyvillä perusteilla. (Perustuslaki 6 §)

4. Syrjinnän käsite

Välitöntä syrjintää on yksilön tai ryhmän kohteleminen eri tavoin kuin muita ilman hyväksyttävää perustetta.

Välillistä eli epäsuoraa syrjintää on näennäisesti puolueeton käytäntö, tieto tai toimintatapa, joka asettaa toisen tai toiset muita heikompaan asemaan.

Piilosyrjintää ovat vähättely, poissulkeminen, tuen puute ja sivuuttaminen.

Rakenteellista syrjintää on ajattelu, ettei syrjiviä käytäntöjä voi muuttaa.

Moniperusteisessa syrjinnässä yksilöä tai ryhmää syrjitään monella eri perusteella.

Häirintä ja epäasiallinen kohtelu ovat syrjintää.

Ohje tai käsky syrjiä on syrjintää.

Vastatoimet ovat syrjintää: jokaisella on oikeus vedota syrjinnän vastaiseen säädäntöön ilman, että siitä on hänelle haittaa.

Esteettömyys tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista niin, että jokainen voi ominaisuuksistaan huolimatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

5. Häirinnän käsite

Sukupuoleen perustuva häirintä ja seksuaalinen häirintä

Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen kouluun, jossa ei tarvitse pelätä häirinnän kohteeksi joutumista. Häirintä on yhteydessä terveysriskeihin, koulunkäynnin vaikeuksiin ja nuorten riskikäyttäytymiseen. Siksi on tärkeää, että häirinnän kohteeksi joutunut tai häirintää havainnut oppilas uskaltaa kääntyä aikuisen puoleen, ja että häirintään osataan puuttua asianmukaisesti

Häirinnästä on kyse silloin, kun teoilla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Voidaan ajatella, että häirintä on yksi kiusaamisen muoto. Häirintään voi kuitenkin syllästyä, vaikka ei tarkoittaisi pahaa. Oleellista on uhrin kokemus asiasta.

Kyseessä voi olla ei-toivottu huomio, joka ei kunnioita toisen rajoja. Esimerkiksi

ihastuminen ei oikeuta häirintää. Häirinnälle on tyypillistä sen toistuvuus.

Sukupuoleen perustuva häirintä on ei-toivottua käytöstä, joka liittyy sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Sukupuoleen perustuva

häirintä ei ole luonteeltaan seksuaalista. Sukupuoleen perustuva häirintä voi olla esimerkiksi halventavaa puhetta toisesta sukupuolesta, sukupuolivähemmistöön kuuluvan leimaamista epänormaaliksi, toisen ihmisen väheksyntää tai nöyryyttämistä sukupuolen perusteella, työpaikka- tai koulukiusaamista silloin, kun se perustuu kiusatun sukupuoleen.

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen koskemattomuutta.

Seksuaalinen häirintä voi olla esimerkiksi:

- vihjailevia eleitä tai ilmeitä
- härskejä puheita, nimittelyä tai kaksimielisiä vitsejä
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevia huomautuksia tai kysymyksiä
- pornoaineiston esille asettamista
- seksuaalisesti värittyneitä yhteydenottoja tai toimintaa sosiaalisessa mediassa
- fyysistä koskettelua, seksuaalisväritteisiä ehdotuksia tai vaatimuksia
- seksuaalista väkivaltaa.

6. Apollon Yhteiskoulun toimintalinjat

1. Sukupuolittumisen ja segregatian lieventäminen
2. Sukupuolen moninaisuuden ymmärtäminen
3. Häirinnän ehkäisy

7. Tasa-arvosuunnitelman toteuttaminen Apollon Yhteiskoulussa

Apollon Yhteiskoulu sitoutuu seuraaviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin:

Tasa-arvokysely toteutetaan koulussa tasaisin väliajoin. Kouluterveyskyselyä ja muuta asiaan liittyvää tilastotietoa kerätään systemaattisesti esim. oppilaiden ja opiskelijoiden sijoittumisesta jatko-opintoihin ym. Saatua informaatiota hyödynnetään koulun arjessa tasa-arvon toteutumisen näkökulmasta. Kyselyjen ja muun kerätyn informaation pohjalta sovitaan yhteisistä koulun tasa-arvon kehittämiskohteista. Kehittämistyöhön sitoutetaan koko koulun opettajat ja henkilökunta sekä oppilaat ja opiskelijat.

Tasa-arvon toteutumista arvioidaan ja dokumentoidaan vähintään kerran kolmessa vuodessa osana Apollon Yhteiskoulun laadunvalvontaa ja itsearviointia, mutta toimenpiteiden toteutumista seurataan vuosittain. Tasa-arvosuunnitelman toteutumista arvioi koulun laadunvalvonnan ohjausryhmä, johon kuuluvat johtoryhmän, johtokunnan, muun henkilöstön ja oppilaskunnan edustajat. Huoltajia kuullaan asiasta vanhempainilloissa ja koulun tapahtumissa. Tarvittaessa perustetaan tasa-arvon ylläpitoon kehittämiseen oma, erillinen ohjausryhmä.

Koulussa puhutaan tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta eri oppiaineissa. Opetus on kaikissa oppiaineissa sukupuolittietoista. Apollon Yhteiskoulun tavoitteena on luonteva, avoin keskustelu tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta, jotta tasa-arvo ja yhdenvertaisuus iskostuvat luontevaksi osaksi päivittäistä koulukulttuuria.

Koulun kaikkia käytäntöjä, toimintatapoja, arviointia ja oppiaineistoja tarkastellaan jatkuvasti tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta.

Eriarvoiseen kohteluun puututaan herkästi ja nimetään tapahtunut. Tavoitteena on, että kaikkien

tietoon saatetaan, kenelle kerrotaan, jos kokee tulleensa kohdelluksi tasa-arvon tai yhdenvertaisuuden vastaisesti: Oppilas ja opiskelija kertovat opettajalle tai rehtorille, opettaja ja muu henkilöstön jäsen rehtorille.

Opettajan, rehtorin ja koko henkilökunnan tehtävä on puuttua eriarvoiseen kohteluun ja tuoda se esimiehen tietoon.

8. Tasa-arvon kehittämiskohteet Apollon Yhteiskoulussa kaudelle 2016-2019

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään ja sukupuolen moninaisuus otetaan huomioon oppiaineiden opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa sekä ryhmäjaossa.

Eriyistä huomiota kiinnitetään seksuaaliseen ja sukupuolen perusteella tapahtuvaan häirintään.

Kouluyhteisön tasa-arvotietoisuutta lisätään.

9. Tasa-arvosuunnitelman arviointi ja uusien kehittämiskohteiden valinta kaudelle 2019 -2022

Tasa-arvosuunnitelma arvioidaan keväällä 2019 ja uudet kehittämiskohteet valitaan arvioinnin yhteydessä.